

BIBLIOTEKA E SHKODER

Mr. Inv. PSH 6094

Bl. 6094

FLETORJA ZYRTARE

E KLERIT KATOLIK TË SHQYPNËS

PERMAJTJA E LANDËS:

Vllazneve Meshtarë. fage 3

Akte të Selis Shëjte:

Leter Ençiklike e Shëjtit Atë Papë Pio XI. 5

Vendimi i Kongregacionit të Propagandës mbi
Meshë të binueme per Seminâr Papnuer. 26

Akte të Dieçezeve:

Mënyra se si me n rregullue per ditët e mbaj-
shme 26

Rrëfimi e Kungimi i Pashkve 27

Akte civile:

Permbl gjyget fetare 28

Ligjë mbi lindje, dasma dhe mortje 29

Quaestio moralis 30

Lajme:

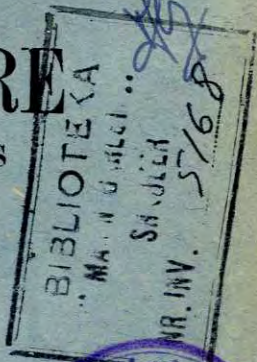
Segretari i ri i Kuvendit Shëjt të Propagandës 31

Ndrrime Meshtarësh nder Dieçeze. 32

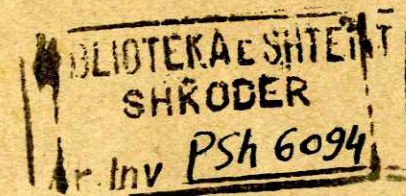
SHKODER

Shtypshkroja e Zojës se Papolyeme

1923

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

FLETORJA ZYRTARE

E KLERIT KATOLIK TË SHQYPNËS

VJETA I. — 1923

**BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)**

SHKODER
Shtypshkruaja e Zojës së Paperlyeme
1923

FLETORJA ZYRTARE

E KLERIT KATOLIK TË SHQYPNËS

Udhëzime Meshtarë

Nder vënde të gjytetnueme të botës nuk ka, të thuesh, shoqni nierzish të lidhun me qellime e detyra të perbashkta, qi mos të kën ka një të perkohshme zyrtare, me të cilën të mbahet gjall në mënde të tyne drita e qellimit qi i terhejë, flaka e dishirit qi i bashkon; të zhvillohen mjetet e perdorëshme per të mbrijtunit e atë qellimit, per lehtësin e veprimit shoqnuer, per sbatimin e masavet qi lypë puna e per të kryemit e detyrave. Prandej edhe nuk ka, gadi, Diegez pa një të Perkohshme zyrtare. Me ket mjet jo veç mbahet e pa shlyeme ajo pasuni dijet fetare, per të cilën Kleri shkruan vjett më të mirat e jetës së vet, por nder botime të një të Perkohshmes perkase gjën udhëhjeksin qi i prin në të kryem të detyrave të veta.

Nevojë e domosdoshme prapa na u duk edhe në me i dhanë në dorë Klerit t' onë një mjet kso fare; aq më fort se shtyp shqyptar është ende i pakët, e kot kishte me u mundue kush me perkue në shtypin kombtar, si është sot, mësimet e dunnat per nevojë shpirtnore e landore të një puntorit në vënde të të Lumit Jezu Krisht.

Kjo e Perkohshme ka me këndë vegla zyrtare e lavimit shpirtnuer të misave të Klerit; ka me këndë edhe një fushatë ashtimit me perdorë në sherbim të shokve e të popullit, per të cilin perkundesena, dhuntit e posaçme me të cilat dërra e Tenzit mund të kët begatë ndokend; por më fort ka me këndë prisja e se të cilit meshtar në sherbim të vet.

Per ket arsye kjo e Perkohshme zyrtare e Klerit katolik ka me pershië pikë së parit aktet e Klerit Shëjtë a të plota, si kan me dalë, a të permledhura, si t' a lypin puna. Ka me pershi prapa edhe vëndimet e Kongregacioneve shëjte të Romës mbi çashtje drejtsore, morale e liturgjike. Letrat baritore të Sundesvet të Diegezeve të Shqypnë,

vëndimet e tyre më me randsí, e aktet sinodare në ket të Perkohshme kan me pasë udhen e të perhapunit në kshtënim.

Kan m' u qitë rregullisht Rasa morale qi mund të ndollin ku do, e në shvillim të cillave meshtarët kan me pasë mënyren me diftue dijen e vet.

Por edhe ligjët e Shtetit t' onë qi i perkasin marëdhanies kishtare, ekonomís e administrates të popullit, qi të jetë nevoja me i diejt aj qi ka në sundim ndoj pjesë popullit, kan me u botue dora dora.

Shpresojmë se kjo e Perkohshme ka me dalë sa do pak krye dy muejsh; e Zyrja e Drejtimit të sajë ka me kënë prâne Selís Metropolitane.

Nuk ásh t nevoja me thanë, se pajtimi i sajë do të jetë i detyrshem per të gjith meshtarët e famullijave, mbasi kjo fill per ta qitet në dritë. U lutena prá xetësisht gjith meshtarve vllazneve t' onë qi të kën mirsín me i ndimue si me të holla, si më fort edhe me shkrime ksajë veper kaq të dobishme per lulzim të Fës shëjte, per ndriçim të Baríve të shpirtnave, e per lavd të Atdheut t' onë.

DREJTIMI

AKTE TË SELÍS SHËJTE.

Fort jena të knaqun qi në fillës të botuemit të ksajë fletore, në rënd t' Akteve të Selís Shëjte po na bje rasa me qitë at Shkresë plot me randsí, qi Shëjti Atë Papë Pio i XI ja dergoj të gjith të Parve të fës per me ju gfaqë mëndimin e vet, e me ju diftue rrugen qi ka dá me ndjekë per kah ana e sundimit të popullit të krishtënë. Shkresë pernjimend plot me randsí, sikurse e kan gjikue të gjitha fletoret e botës, e qi dishmon fort çiltas e hollimin e Mësuesit të fetarve, e dashtnín e Mjekut të shpirtnave. Nuk kishte muejt kush më me mjeshtri me i zblue rrájt e të zezave, qi kan shkaktue mjerimin e shoqnís nierzore; sikurse nuk kishte muejt kush me i caktue më me rënd mjetet qi vijnë per me i shue nepset e mrapshta; as më me dashtnín atnore me ja kshillue nierzve të pertrimit e atí paqit të vertetë, qi e ka burimin prej drejtsís e dashtnís të hyjnueshme. T' a këndojnë prá me peshim se i cilli meshtarë, t' a kujtojnë unji veshtrimin e sajë, e masandej të ja predikojnë popullit me ato shvillime qi mundet me lypë gjëndja e tí.

LETER ENÇIKLIKE

E SHËJTIT ATË PAPË PIO XI.

Vllazneve të Nderueshem Patriarkve, Primatve, Argjipeshkvive, Ipeskvive e Ordinarve tjerë qi kan pjesë e bashkim me Selín Shëjte: Per Paq të Krishtit, m' u kerkue në Rregjiní të Krishtit.

PIO PAPA XI

Vllazen të Nderueshem, Shëndet e Bekim Apostolik.

Por sa, mbas shëjit e këshillit të pahetueshem të Naltit Zot, Na kjeme të naltuem, pa farë meritimit t' Onë, në ket Selí drejtësisjet e dashtunijet, Na vojt neper mënd, me U sjellë, Vllazen të Nderueshem, më të paren fjalën t' Onë Juve e të gjith birve t' Onë, të pshtetun nen kudesin t' Uej.

Shëjin më të parin e ktí vullndetit t' Onë kujtojmë se e kena dhanë ditën e të zgjedhunit, kuer prej Bazilikës Vatikane e faqe gjith asajë morí popullit bekueme Gjytetin e Boten marë; ket bekim Ju të gjith së bashkut, tuj pasë per krye Kolegjen Shëjte të Kardinajve, e pritët me gëzim aq të math, sa m' at ças të kërkeshem në të cillin do të mërrshim mbi vehte barren e rande. Na u njall shpresa në ndimen e Zotit e në të pshtetun t' Uej, e Na u shtue pernjiheri knaqsiya e zëmres.

Tash, në rasë të Lemit të Jezu Krishtit, Zoti t' onë e në fillim të vjetit të rí, goja e Jonë po çilet per jue (II Kor. VI, 11) e fjala e Jonë U mrritë porsí urim dashtnije qi oí babë u ban birve të vet.

Kena dishrue t' U sjellim ket të pershndetun para kso kohe, por shum shkaqe Na ndaluene. Mâ s' parit Na u desht me i lani kohë shfrimit të dashtnis të Katolikve prej të cillve ditë per ditë Na erdhne të panjehuna letra e krime me ma të madhin shëi dashtniet e nderimit ndaj Ndjeksin e rí të Shëjtërit. Mardaj fillueme me marrë në dorë shka Apostulli thrrit: Kujdesi i perditshem qi më ngrehë me mendue per të gjitha Kishët (II Kor. XI, 28); e kujdesit të perditshem të detyrës s' Onë q' shtuene t' era, sikuer vijimi i marrëveshtjeve per Torë Shëjte e per me permbarsue gjendjen e atyne të Krishtënve e t' atyne Kishve qi kiene nder më të lumnueshmet, e me ju dak q' si mba detyrës s' Onë me dashtnín e me drejtsí nder të mledhuna të Enqve ituese, ki do t' u date fati i Shteteve, tuj kshillue në mnyrë të posaqe qi t' u mërrshin para sýsh interesat

shpirtnore qi nuk kan nji vjeftje mâ të vogel, por mâ të madhe se tjerat: me u mundue me ju bâ ndimë asajë shumicës së madhe gjindsh të lergtë, të mjeruem prej ûjet e prej të zezash gjith farësh; e ket punë e bâme tuj çue Na vetë mâ të madhen ndimë qi në ngushticen t' Onë patme per doresh, e tuj kerkue per ta ndimat e botës marë: me u mundue me ndreqë në mjesë të kti popullit ku Na kena lé, e ku Zotynë temeloj Selín e vet, ato të xânme e gergasa, qi mujshin me trazue edhe qetsín e kti të dashtunit Gjytetit t' Onë.

Në ket kohë nuk Na munguene edhe rasa ngushllimit. E kshtu si nder ditët e XXVI Kongres Eukaristik Nderkomtár, ashtu edhe në kremtime të III qindvjetuer të Kuvëndit Shëjt të Perhapunit të Fés, Na patme shum ngushllime qiellore sa nuk kishim muejt me shpnesue në fillim të Papnís s' Onë. Kshtu patme rasen me u perpjekë gadi me gjith cillin nder Kardinaj Bit t' Onë ashtu edhe me Vllaznit t' Onë Ipeshkvít m' aq numer sa nuk kishim muejt me pá per shum vjet. Mujtme me pritë edhe tubat e mdhá të fetarve, porsi pjesë e asajë familjes së madhe qi Zotynë Na la në kujdes prej gjith fiseve, giukve, popujve e kombeve, sikuer kndohet n' Apokalipse, e me u sjellë atyne, si mbas dishirit, fjalën e nji Babës. M' ato rasa Na u duk si me pá me sý mrekullí të hyjnueshme: Shelbuesi i jonë Jezu Krishti, qi, nen mshehtesi t' Eukaristís, barej në ngadbnim neper rruga të Rromës, i perejellun prej nji popullit të panumer t' ardhun prej gjith nduer vëndesh, ashtu qi dukej se kish marrë në vedi rishtas at nderim qi i perket porsi Rregji i nierzve e i shteteve; meshtár e shekullár, sikuerse me pasë rá rishtas mbi ta Shpirti Shëjt, dukeshin të ndezun me dishirë të lutunash e zellë apostullimit; feja e ndezun e Rromanve, me fitim të math të shpirtnave e lavd të Zotit, çfaqej rishtas si dikuer faqe botës.

E nder kaq Marija Virgjin qi Na diftoj at ftyrë gazmore të veten nder Shëjtnore të Ozenstochovës, e t' Ostrabramës, në shpellen e mrekullueshme të Lourdit, e sidomos prej kulmit të madhnueshem të Duomit në Milan e prej Shëjtnores s' aferme në Rho, diftoj pelqimin e Sajë per perkushtín t' Onë, kuer Na në Shëjtnore të Loretit, mbassi kje ndreqë shka zjermit pat rrenue, deshtme me vûe rishtas në vënd fuguren e mrekullueshme të Sajen, qi prej Nesh kje pertri e me duer t' Ona shugurue e kunorue. Kje edhe kjo nji percejellje e ngadhnjyeshme e Zojës Virgjin, qi prej Vatikanit e në Loret, gjith kah kaloj fugurja e Sajë, pat nderimin e popujve qi tuj i dalë para me perkushtí të madhe diftuene të gjallët e fés e nderimin e posaçem ndaj Zojen Mrí e ndaj Mkamsin e Krishtit.

Tuj kalue nder sý t' Onë kto rasa të mjerneshme e të gëzueshme, qi dona me ja lânë kujtimit të kohve të pertardhuna, Na u çfaq pak ka pak, e gjithnji mâ çiltas, shka do të kishim mâ per zëmer në Papín t' Onen e shka po xâmë fill me U permendun në ket Ençiklikë t' Onen.

Tash nuk âsht kush qi nuk shef se mbas nji luftes aq të kobshme as nierzve kqyrë vëganerisht, as klasve shoquore as popujve nuk mund ju suell nji pagjë e njimëndshme, e qi edhe sot mungon ajo qetsí e vertetë qi të gjith dishrojnë. Por pik së parit duhet vrojtun madhsija e rândsija e kti kobit, e mandej shkaqet e rrâjë të tija per me dashtë me mrrit, sikuerse dona Na, me gjetë mjetet e pshtimit. Ky âsht qellimi qi per detyrë t' Onë Apostolike kena me marrë para sýsh në ket Ençiklikë e kso dore me punue edhe kshtu kndej. Do me thanë, tuj kënë se rasat e kohve të tashme janë njinni sikuer ato per të cillat prisi i Jonë i madhnueshem Benedikti XV, kje ndezë me të math kujdes, ashtu edhe Na do të kena ata kujdese e mëndime qi pat Aj tuj i bâ Na t' Onat. Edhe âsht per t' u dishrue qi të gjith nierzit vullndetmirë të kên bashkë me Né nji mëndim e nji vullndet e të veprojnë me Né per me u xjerrë nierzve prej Zotit pajtimin e zëmrave të njimendshem e të qindrueshem.

Shum i pershtaten kohve t' Ona ato fjalë të Profetë: *Kena pritë pagjen e ajo e mirë nuk erdh: kohen e mjekimit e erdh muerimi* (Jer. VIII, 15.), *kohen e pshtimit e qe të pshtjeltëmit* (Jer. XIV. 19). *Pritme drîten e qe terri... drejtsín, e nuk erdh; shëndeten e ajo u largue prej nesh.* (Isa. LIX, 9. 11). Se pse, ajo qi tesh disá kohë n' Europë janë ulun armët, me gjith kta e qini mirë se n' Orientin e aferm âsht kah kercnohet rreziku i rritave të reja, e atje më nji hapsí të madhe toket, sikuer diftueme, asht hapë mjerimit e shkret-nimi, tuj kënë se per gjith ditë nji shumicë e madhe të njernueshem, sidomos pleq, grá e fmí, desin prej ûjet, prej lngatve e prej durve të grabitsve; edhe gjith ku ka prekë lufta nuk janë shue ende an-miqsít e vjetra qi hetohet me msheftë nder marrveshtje politike a se mluetas nder ndryshime valuta, a se mâ çiltas nder fletë të perditëshme e të perkollëshme, e përnjë edhe kufit e atyne sêndeve qi prej natyret të vet duhet të rrín lëg prej kundershimeve si-kuerse janë aq të letratyrë. Prandëj knt, inadet e të ngucmet ndermjet të Shteteve të ndryshem nuk u lânë pushim popujve: as anmiqsít nuk janë veten ndermjet të mujsve e të mujtunve, por edhe ndermjet të Shteteve fituese nder vedi, tuj ankue të voglilit se po janë të rëndem e të shkelun prej mâ të mdhajve e të mdhajt

se psojnë mnin e dredhët e të vogjelve. Kshtu të gjith Shtetet, pa lënë m' anet asnjë, gjinden në mjerim të shkaktuem prej të ngiatunit të kësajë luftë: keq e zë njimend të mujtunit, por jo shumë m' mirë ata që s' u perzine në këtë luftë. E të gjitha këto mjerime janë tuj u shtue për ditë e më tepër, prejse vonohet m' u gjetë mjeti i pshtimit: aq më tepër edhe prejse munda e kshillet e perbame prej nierzve politiket për këtë qëllim shkruene bosh, për në mos kjoftë se shkaktuene edhe më dëm. Prashtu, tuj kënd për ditë më e madhe friga e luftave të reja e edhe më të mjerueshme, gjith se i cili Shtet është i shternguem me ndëjë i gatuem si t' ishte në luftë, e pös se shpiken pasunët shtetnore, shkon tuj u ligështue edhe fuqija e kombeve e është e dantume edhe jeta fetare e morale e tyne.

Shka është edhe më keq, mnëve të jashtme të popujve i shtohen edhe kundershimitet e mbrendshme që shtyjnë në rrenim jo veç errnesen e qyteteve, por perllajnë edhe gjith jetën shoqnore. Pik së pari do të mërrret para s' ysh „ të ndeshunt e klasve “ që pors i smundje deke derpton permjet të Shteteve, tuj helmue veprimet, artet, tregtinë e më një fjalë gjith shkrahjen që ka vjeftje për mirësim privat e publik. Ky dëm është b' për ditë më i rrezikshëm prej tjet, gjithnji në të shtuem, për të mirat materiale të njënes anë, e prej qindreset të tjetres anë me i ruejt, e për të dy anët prej lakmijet të teperme për pasunë e për sundim. Prej kësajë rrjedhin ndalimet e vullndetshme o të shterngueme të puntoris; prej kësajë kryeqitjet publike e të ndrydhunt e tyne, që lënë mbas vedi mnin e damet e të gjithve.

Ktyne janë për t' u shtue edhe të ndeshuntat e luftat e partivet në qeverim shtetnuer k' partit kundershitare të shumen e herës ngucen e kundershohen, pa vrojtë aspak andjet e shumicës e të miren e popullit, por tuj pasë për qëllim të vetem fitimet e dobën e vet me dëm të tjerëve. Kshtu shofim si shpesh pertrihen shtetime të mshehta, trathtina, grabina permbi popull e permbi njata që ligjisht kanë sundimin në dorë; si mrrihet ndër mjerime, kercnime, kryeqitje e pshtjellime gjith nduersh aq më të dëmshme sa më të madhe pjesë mërr populli në jetën publike e në qeverim të shteteve, sikuer ndollë ndër qeverinë perfaqsores të soqme, të cilat, sado që nuk janë në vetvedi në kundershitim me msime të Kishës (sikuerse nuk ka kundershitim kurrnji trajtë tjetër sunduese e drejtë e e arsyeshme) me gjith kta shifet sa udobisht ndeshin kundershimitet e mrapshtinat e partinave.

Është për t' u k' tuj p' si një prishje e dëmshme ka h' deri për palë të shoqnës nierzore, dona me thanë në gj' të familjeve, per-

mbi të cilat që me kohë pat nisë të shperdamunit, e që shplaka e mjerueshme e luftës u dha më të madhin shkas tuj largue prej shpijave të veta babat e djelm, e që e çartë edhe më tepër një farë liri që në shumë mënyrë kapercej kufinin e urtis. E kshtu shifet shumë heresh qitun në harresë nderimi i nevojshëm ndaj prindën, as nuk ndiqet nderimi i dubun për kah lidhnija e gjakut: sherbtorë e zotni kqyren pors i anmiq, e shumë heresh edhe b'het n' asgjë lidhnija shëjte e martesës e prishen detyrat që ajo vën faqe Tenzot e faqe shoqnës qytetnore.

Kshtu sikuerse prej një smundjes, që perllan një trup a një pjesë trupit me randsi, hjekin keq edhe pjesët tjera sado të vogla, ashtu vjen prej vedit që prej së keqet që ka psue shoqnija nierzore e familja, pson edhe se i cili veçanerisht. Shofim se sa tepër është shtrë ndermjet nierzve gjithnduer moshet e rëndit një farë idhnije e paqetsije të shpirtit që i b' të ngathët kah puna, e se k' ka mrrë të perbuzunt e ndigieses e padurimi kah munda. Shofim edhe k' ka mrrë me e shkapercye rrethin e kufinit të vet sjellja e paturp e lehtësija e mëndes e grave e e varzave, sidomos me liri keimesh, ndër ujdina veshet e me një të çfaqun godinash e shpenximesh që pezmetojnë keqas zëmrat e skamnorve. Shofim edhe se sa fort vjen tuj u shtue numri, i të papasunve, që pa pr' janë tuj shumë rrshtat e perzimtarve të rregullimit të marrë të veçantë e të unjshëm.

Prashtu në vënd t' uzdajës qetsore, friga gjithnji e shteses të rreziqeve që shkojnë tuj u kerenu; në vënd të punimit të rregullshëm e të dobishëm, pritesa e lëshimi; në vënd të m' shtrimit qetsuer, që është fryti i paqit, mretnon të perziemt e gjithkahes e pshtjellimi. Janë rrenue, sikuerse është p' punët e industris; kanë l'elë tregtit; Ingon shkasi i ditunës ndër shkencë e arte, e shka e shton mjerimin, është shdukë ajo nduer jeteset që mund t' hohet për një m'nd e ndershme për ëmen të krishtënit; ashtu që jo veç shoqnija nuk shifet kah ecë perpara në gjytetnim, sikuer nierz nduen me u levdue, por duket se është kah kthehet në barbarizim e egesë.

E gjith ktyne të kqijave të permdana janë për t' u shtue e për t' u v'ue në rënd të parë ato që m'risht *animatis homo non percipit* (I Cor, II. 14), por që janë më të randat që shifin në këto kohë t' ona. Dona me thanë damet që u pertrihen panve që u perkasin interesave shpirtnore e të m'nd vrsme me të cillat është e lidhun shqimmit jeta e shpirtave, e që sikuer nuk është vishtir m' u marrë me mend, janë për t' u k' aq shumë më tepër se të bjerrunt e të mirave të kësajë tokë, sa më fort jeta e shpirtit shkapercen jetën materjale.

Prejse, per posë të qitunit në harresë të detyrave të krishtëna, qi permëndme syfri, teper e madhe është sot dhima e Jonë edhe e jueja, Villazen të Nderueshem, tuj pá se nder ato kishë, qi në kohë të luftës kjenë perdorue per veprime jashta fetare, nuk janë të pakta ata qi kan ngelë jashta sherbimit fetar e nderimtár të Hyjnís; ashtu edhe qi nuk mund të çilen shum Seminare të mydhuna e qi janë aq të nevojshme per me ushtrue ata qi do të bâhen prisat e popujvet: qi â i paksuem numri i priftnís, prejse një pjesë e tyne kje e shqymun prej luftet kuer gjindeshin në sherbim shëjt të vén, e një pjesë e shmangun keqas prej zyres shëjte; e prandej Na vjen teper keq tuj pá se në shum vënde ka prâ zâni i predikimeve të fjalës së Tenzot qi është krejt i nevojshem *per ndrejtim të trupit mistik të Krishtit* (Ephes. IV, 12).

E shka do të thona tuj marrë para sýsh si që prej skájeve mâ të lergta të botës, në mjes t' atyne krabinave ku sundon barbarizmi, Misjonarët t' onë kjene të thirrun shpesh herë per me u kthye në dhé të tyne me marrë pjesë në luftë, tuj jau sjellë shpinen atyne tokve të frytshme ku, me aq të madhe dobí, gjindeshin tuj derdhë diersët e ballit per me shtrí e me perhapë besimin e fés e gjytet-nimin, e pak nder ta mujtne me u kthye rishtas? Per një mënd, edhe kto dame i pame të shperblyeme, një farë sojit, me fryte të dobishme, tuj u çfaqë gillas, per ballë shkarkimesh t' anmiqve, se sa e gjallë kje e është në zëmër të Klerit dashtnija e njimendshme e atdhent, e sa e flakët ndergjegja e detyrës: kshtu qi shum e shum ushtarë per ballë të dekës metne të ngelun në habí tuj pá veprimet bujare e çalltore të Klerit e ju afruene meshtarís e Kishës Shëjte. Por në ket punë duhet nderue mirësija e dija e Tenzot, i cili edhe prej së keqet din me xjerrë të miren.

Deri ktu kena folë permí të kqija të ktyne kohve. Tash të kerkojmë rrájt e tyne, sado qi per një lidhni të punve disí i kena preké edhe mâ nelt.

Mâ së parit, o Villazen të Nderueshem, Na vjen si me ndije Ngush-llimtarin e hyjnueshem, Mjekun e smundjeve të nierzve, tuj thanë: *Të gjitha kto të kqija vënë prej mbrëndit* (Marc. VII, 23).

Zyrtarisht u nenshkrue pernjimend pagja ndermjet të luftarakve, por kjo met e shkrueme nder akte publike, e nuk kje pranume nder zëmra: per ket punë vijojnë në shpirtë gjithnji andjet luftare, e kndej rrjedhin per ditë damet e shoqnís civile. Per së teprit sundoj fuqija e dhunis, e pak ka pak e shutiti nder zëmra të nierzve shkasin

e mirsís e të dhimës qi natyra vetë ka pasë ngulë në ta e ligja e krishtënë ka pasë mirësue; e as të pertrimit e pagjës, qi u bâ sa per faqe e jo pernjimend, nuk i ka çue në vënd të vet. E kshtu inadi e smira per shum kohë t' ushqyeme janë perkthye gadi në natyrë, e per të shumët e ka marrë sundimin ajo ligj' e verbët per të cilen Sh' Pali Apostull fshâte tuj e gjetë në trup të vet, në kunder-shtim me ligjë të shpirtit. Prej kndej rrjedhë qi nieri shum heresh nuk duket mâ, sikurse per ligjë të Krishtit duhet të jén, vllá me tjetrin, por sikuer i huej e anmik; prej kndej të shdukunit e nderit vehtjak e të natyrës nierzore; vetem sundon fuqija e shumica me mëndim me shtypë tjerët per të vetmin qellim qi me gzue sa mâ shum të mirat e ksajë jetë. Kshtu nierzit, të shumen, lân m' anet të mirat e pasosuna qi Jezu Krishti u paraqet të gjithve pa ja dá me ndermjetsí të Kishës së vet, e vetun lakmojnë me gjetë sa të munden të mirat e rrëjshme të ksajë tokë.

Por të mirat e ksajë tokë, sa mâ fort të shtin ñ, aq mâ teper bâhen rrája e gjith të kqijave tuj shkaktue sidomos të prishunit e veseve të mira e kundershime e pabashkime gjithfarësh. E njimënd më njëne anë nuk munden ato të mira, në vetvedi të poshtme e të sosna, me ngi dishiret e nalta të zëmres së nierit, qi, e krijneme prej Zotit e shenjueme me gzue lumnin e qiellës, gjindet nat' risht në paknaqesí e paqetësi deri sa të kët pushimin e vet në lotin e nder të mira hyjnore.

Më tjetren anë (per kundra të mirave shpirtore, qi sa mâ teper të mlidhen aq mâ teper të begasin pa u marrë kurr) të mirat materjale sa mâ teper të dahen ndermjet të shumeve, aq mâ teper paksohen per gjith cilin, tuj kënë se do t' i rriqet njërit shka u epet tjerve, e prandej nuk munden me kondone kurr të gjith baras as me ngi disá prej ñjet të pamasë e dshake të nierzve. E kshtu bâhen gurra e dasive e një herit edhe idhnim shpirtit, sikuer pat pá i dieshmi Salomon: *Vanitas vanitatum... et affectio spiritus* (Eccle. I, 2, 14). E kjo punë, sikurse ndollë nder mirz të veçant, ndollë edhe në shoqní nierzore. Prej kës vënë luftë të xânne ndermjet jush? — pvette Apostulli Sh' Pali — *A jo ndoshta prej lakmive t' ueja?* (Iac. IV, 1).

Sepse „*concupiscentia carnis*“, ase lakmimi i mishit, bâhet shkasi mâ i forti i luftës të mbrëndshme nder shpirtina të nierzve, e prishja e shpijave e priyeteve; e „*concupiscentia oculorum*“, ase lakmimi i syve e i pasuní shkaktón të xânne ndermjet të klasve e të partinave shoqnore; e „*superbia vitae*“ krenija e jetës, ase ñja e sundimit e e

parís, perkthehet në të mujtun të njënes partí me tjetren e në terbiñ të madhshís sa me shperthye në kryeqitje kundra të parve, tuj mrrí deri në të permyzun të krajlave e në rrenim e dekë t' atdheut.

Ásht kjo teprí dishiresh të parregullta qi pertrin rrjedhen e an-miqsive shoqnore e nderkomtare, sado qi shpesh çfaqet e mlueme e, ga-di me thanë, e drejtue me prej mã të mdhajave arsyeña shtetnore o të mares së popullit o të dashtnís t' atdheut. Prej se edhe dashtnija e atdheut, qi në vetvedi ástht shkasi i shum të mirave, i vyrtiteve e i flivet të çuditshme kuer ástht e rregullueme prej ligjes së krishtënë, bâhet kroni e shkajku i padrejtsive të randa kuer, në vënd të dasht-nís atdhetare, bâhet naçjonalizem i pakufi; kuer qet në harresë se po-pujt janë vllazen në familjen e madhe të nierzve marë, e qi edhe shtetet tjera kan të drejtë me jetue e m' u permirsue, e se nuk ástht lírí as arsye me shkputë dobín prej së drejtes, pse së mramit *drejtsi-ja rritë e madhnon kombet e mkati i mjeron popujt* (Prov. XIV, 34). Prandej dobija e fitueme kso dore per familjen, per gjytetin a per shtetin, sado qi kqyret (kujtimi ástht i Sh' Agostinit) si sënd i gzueshem e i madh, ástht sënd i ligshhtë porsí gastarja e aq sá me shti trëmen e një rrennimit t' aferm: *vitrea laetitia fragiliter splendida, cui timeatur horribilius ne repente frangatur* (Sh' Agostini, De Civ. Dei, lib. IV, c. 3).

Por se pagjë nuk kena pasë as nuk kena, e se varrët e të ze-zave qi na mluene nuk janë shndoshë edhe, shkaku nuk ástht veç njaj qi permendme syprí. Sepse edhe shum perpara se të kríste lufta neper Europë, per faj të nierzve, rrája mã e para e ktyne të zezave ishte per fushë; e per të sakët lufta vetë e mnershme europjane ki-shte mujtë me e largue e me e zhgulun, me pasë dashtë nierzit me kuptue se kah delshin ato mjerime. E njimënd a nuk njifen fjalët e Izaís profetë: *qui dereliquerunt Dominum, consumentur* (Is. I, 28)? a nuk njifen fjalët edhe mã randsiplote të Jezu Krishtit Shelbuesit e Mjeshtrit të gjith nierzve: *sine me nihil potestis facere* (Io. XV, 5), e: *qui non colligit mecum, dispergit* (Luc. XI, 23)?

Tashti kto fjalët e Zotit qi u vertetuene gjithmonë nder kohna të kalueme, shkojnë tuj u vertetue në një mënyrë të posaçme per ditë edhe para syve t' onë. Nierzit, mjerisht, janë largue prej Zotit e prej Jezu Krishtit, e per ashtu kan rá prej lumnijet të parandejshme në fund të gjith të ktyne të kqijave; per ket arsye edhe shkon kot shum herë çfarë do mundit qi bâhet per me gjetë pshti-min prej tyne e me ruejtë çka ka metë shndosh deri tash. Prandej, tuj largue Zotin e Jezu Krishtin prej ligjvet e prej qeverimit, vjen qi — posë se u mungojnë ligjve caktime të njimëndshme të ngu-

luna në drejtsí e parime të pshtetuna permbi të vertetat, qi deri filo-zoft pagaj, sikuerse Ciceroni, shifshin t' ardhuna vetem prej ligjës të pamarueme të Zotit — kjene shqymë deri themelet e sundimit, tuj mnjenue arsyen qi njenës palë i perket me sundue, e tjerët janë të detyruem me ndigiuë. E kshtu shoqnija marë nierzore, per një rrjedhë t' arsyeshme, do të tundej, pa i metë mã vënd pshtetjet, tuj u sjellë nder kundershime e të xanme per me marrë në dorë su-ndimin, jo per të miren e atdheut, por per dobín e vet.

U kerkue qi jo mã Zotyn, jo mã Jezu Krishti t' ishte kryeparë në të perbámë të familjes, tuj e kthye vetem më një kontratë civile martesen, të cilen Jezu Krishti e pat bâ *Sakramend të madh* (Ephes. V, 32), kah urnbnoj qi t' ishte shëmbull shëjt e shëjtnues i asajë lidhnís të palujtshme, me të cilen Aj vet ástht i lidhun me Kishë. Prandej ngeli i terratisun e i pshtjelluem nder popuj aj qellim e ato ndjekime me të cilat Kisha pat rrethue ket bimë shoqnore qi ástht familja; parija shpijore e me të pagja e famijeve u kaperdi; shëjtnorja e shpís per ditë e mã teper u dhunue prej shkasit të veseve të ndýeta e u poshtnue prej guximeve vehtjake qi helmatisin edhe kronin e jetës jo veç të famijeve por edhe të popujve.

Nuk u desht mã as Zoti as Jezu Krishti nder msime të djelmnís, e kshtu natyrisht rrodhi qi jo veç të largohej prej msjtores e msimi i fés, por qi edhe mshehtas e edhe çiltas t' i bâheshin nderantime, kshtu qi nder mende të fmiive ngulet mendimi se as farët, ase te-per pak randsí kan Zoti e feja per me jetue mirë, tuj kënë se ndo nuk ndijnë kurr të folun mbí to ndo ndijnë fjalë të poshtme e qe-stijet. Kshtu tuj shdeshë msjtores prej Zotit e prej ligjet të tí, ngurroj shka lypej per me i dhanë msim shpírit të fmiive per me ju largue së keqes e me vûe jeten e tyne per rrugí të drejtsís e e t' urtís; e ashtu edhe nuk kje e mendun fare me gatue familie e me perbâ nierz të ndershem per shqut, të xët per rregullat e per pag, e të vjefshem per të mirë të gjithmashme.

Prandej të lanun m' anet msimet e ditanis së krishtënë, nuk ástht per t' u habitë qi fara e dasís, e mjetun per gjin anë, porsí në tokë të gatue me per t' shperthej e mram n' u luftë të mne-rueshme, e cila në gjak e në dhuní ndezi per ditë e mã teper, pa mujtë me i shutitë prej së lothmes, inadet ndermjet të popujve e ndermjet të rëndë e të gjykatave.

Mbas të mekunit të shkurtë të shkajqeve mã të para prej të cilave kje mjerue gjith shoqnija e nierzve, do të kqyrim shka mund

të jën bari i vjefshem per me ju dhanë të shndoshun sikurse na e paraqet vetë natyra e ktyne të kqijave.

Pik së pari, është i nevojshem pajtimi i zemrave. Na duhet një paq që mos të jetë vetem përfaqë, sikurse disa zakone shoqërore të jashtme që perdorohen ndërmjet të nierzve, por një paq që të vijnë prej zemrës e t'afrojnë zemrat, të qilin e të njallin ndërmjet të gjithëve dashtnën vllaznore e mirsin e njënit me tjetrin. Por kjo nuk mund të jenë tjetër veç se pagja e Krishtit: *et pax Christi exsultet in cordibus vestris* (Col. III, 15); as nuk mund t'jenë tjetër pagja e tij (Io. XIV, 27), pagja që ai jep, perse, si Zot që është, derpton zemrat (I Reg. XVI, 7) e nder zemra ka mretsin e vet. Më tjetren anë, Jezu Krishti ka të drejtë me e thanë të vetin ket paq të vertetë të zemrave, Ai që më i pari ju tha nierzve: *Të gjithë ju jeni vllazën* (Matth. XXIII, 8); e jau çpalli nierzve, tuj e shënjue me gjak të vet, ligjen e unjishme të dashtnës e të durimit me shoqishojnë: *Ky është urdhni i jem, që të duheni njëni me tjetrin sikurse une ju kam dashtë* (Io. XV, 12); *duroini njëni randimet e tjetrit, e kshlu keni për të plotsue ligjen e Krishtit* (Gal. VI, 2).

Prej ksojet rrjedhë ndrejt për ndrejt që pagja e njimendshme, pagja e Krishtit, ka për të kënë një pagjë e drejtë, sikur profeta i t'i e çpallë: *reprimi i drejtsis është paqi* (Is. XXXII, 17), tuj kënë Ai Zoti që gjikon drejtsin (Psalm. IX, 5); por nuk ka për të kënë nën gjikim të randë e të paperkulun të drejtsis, por e pshtetun me aq pjesë dhime e dashtnije që prej natyrës të vet është e rregullueme për një pajtim të njimendshem. Kjo është pagja që Jezu Krishti i dha të gjithë botës, e që Apostulli me fjalë të fuqishme ja njison Jezu Krishtit tuj thanë: *Aj është pagja e jonë*. Prej se Ai kje që, tuj i dhanë shperblim drejtsis hyjnore me mundime të mishit të vet të kryqzuem, në vetvendi ju dha deken *gjithë anmigsive...*, tuj bërë paqin (Ephes. II, 14) e tuj pajtue të gjithë e gjithëshkaken në vetvendi. Kshtu, në veprim të shperblimit të Krishtit, që është veprimi i drejtsis hyjnore, vetë Apostulli shef e njëj edhe një veprim hyjnuer pajtimit e dashtnijet: *Zotyn pajtote e afrote prej vedit botën me ndërmjetë të Krishtit* (II Cor. V, 19); *Zotyn e dashtë botën aq sa me dhanë birin e vet të vetmin* (Io. III, 16). Shëjti Sh' Tomë ka gjetë fjalën e naltë, sikur më gjithëshka, të kti msimit, tuj thanë se pagja, e verteta pagjë, vjen më tepër prej dashtnijet se prej drejtsijet; prej se drejtsija nuk duket veç se për me largue ndalimet e paqit, të fyemet e damet; por pagja në vetvendi është veprim i njimendshem e i posaçëm i dashtnës (2-2, q. 29, a. 3, ad 3.).

Prashtu, përmbi pagjë të Krishtit, bimë zemrës e e perbame me dashtnë, mund thohet e do të perthohet shka Apostulli thotë për Regjinë e Tenzot, që shi prej dashtnijet zotnon nder zemrat: *nuk është rregjinja e Tenzot hae e pije* (Rom. XIV, 17); që do me thanë se pagja e Krishtit nuk merr shujtim prej të mirave materjale të tokës, por prej të mirave shpirtore e qillore, për të cillat vetë Jezu Krishti i zbloj botës mirsin e naltsin e nuk prani tuj i çfaqë vjef-tin e madhe të tyne. Prandej Ai ka thanë: *Çë vjefte ka për nieri fitimi i botës marë, kuer mrapa të bjerrin shpirtin? o shka ka për të dhanë nieri për ndrrim me shpirt të vet?* (Matth. XVI, 26). E msoj edhe se me çë fuqi e qindresë do të jenë i krishtëni: *Mos të merrni frigë prej atyne që mysin trupin e nuk munden me mytë shpirtin; por drueni atë që mundet me dnue shpirtin e korpën në ferrë* (Matth. X, 28; Luc. XII, 14).

Nuk do me thanë se ai që don me gzue pagjen e vertetë do t'u sjellin shpinen të mirave të ksajë jetë: gjithë ndryshe, edhe kto ai nuk ka për t'i pasë të mangut si mbas premtimit të Krishtit: *Ker-koni më parë rregjinë e Zotit e drejtsin e t'i, e tjerat keni për t'i pasë si shtojcë* (Matth. VI, 33; Luc. XII, 31). Por *pax Dei exsuperat omnem sensum* (Phil. IV, 7), e për ket arsye sundon nderim e ver-bta, e largon dasit e kundërshtimet, që lakmimi i të mirave materjale doemos perfton.

E prandej, si të ndrydhen prej vrytytit lakmimet e mrapshata, e si të vendosen prej të mirat e shpirtit në rëndin e parë të vetin, pagja e krishtenë ka për të shkaktue të pertrinit e veseve të mira e nderimin e vehtjes nierzore, e cila, mbasi kje shperblje me gjak të Krishtit, kje madhnuet e shëjtue prejse Ai i pshtueshem na njofti për bir e Jezu Krishti për vllazën; e në tjetren anë uratët e Sakramendet e bënë pjestare të hireve e të natyrës të hyjnesme me deri sa me mrrit, mbasi të kemi jetuë njimend krishtenisht, në lumni e nder gzime të pasosme të Parizit.

E mbasi më nelt kena tiftu se shkakun më i par i pshtjelli-meve, me të cilat jena tuj jetuë, është prej se ka bërë tepër të mangut fuqija e të drejtës e nderimit për të parët — prej se u kerkue me mohue se e drejta e parës rrjedhë prej Zotit krijuesit e sunduesit të botës — edhe ket pshtjellim ka për t'a vënë për frugë pagja e krishtenë, tuj kënë se ajo është pagja e Zotit, e prandej të shterngon doemos me ju shtrunë rregullimit, ligjës e sundimit. E kshtu njimend na mson të Shkruemit Shëjt: *Ruani në paq rregullimin* (Eccli. XLI, 17). *Paq shumë atyne që duen ligjen t'andë o Zot* (Ps. CXVIII, 165). *Kush dro*

ligjen, gjindet në paq (Prov. XIII, 13). E Jezu Krishti vetë, jo veç ka çpallë: *Nepni Cezarit shka është e Cezarit* (Matth. XXII, 21), por edhe diftoj se nderote edhe në Pilatin at parí qí kishte prej së naltit (Io. XIX, 11): m'at mndyrë qí edhe dishepujve ju pat urdhnuë me nderue ata qí ndëjne në selí të Mojzëhit, skríbt e farizejt, (Matth. XXIII, 2). E është send per të habitë se sa aj, në jeten familjare të venë, ka nderue sundimin atënuer, tuj ju shtrúe me plotsí Zojës e Shë Jozefit; e edhe e tija është ligja e çpallun prej Apostullit: *Se i cili do të jën i shtrúem ndigiesës të sunduesvet, prej se nuk është sundim qí nuk vjen prej Zotit* (Rom. XIII, 1).

Po u muer në kujtim cilat janë msimet e vendimet e Krishtit permbi nderí të vehtjes ndierzore, per dlirtsí jetet, per detyrë ndigieset, per rregullimin hyjnuer të shoqnís, per sakramëdin e martesës e shëjtnín e familjes së krishtënë, e me u marrë në kujtim edhe qí kto e tjera msime të thellta të prúme prej tí prej qiellit në tokë, kjene dorëzue prej tí Shëjtes Kishë, e të gjitha me të dhanun fjalet të ndimës e të perkrrahjes qí per kohë mbas kohësh e per të gjith nierzit, porsi msuese e pagabueshme, nuk do të práte kurr tuj i msue, ka per t' u marrë vesht pa dyshim sa e çë pjesë mund të kenë Kisha per me i dhanë pshtimin e pagjen botës.

Prej se e vetmja, e ngrehun prej Zotit porsi msuese e rojse e ktyne të vertetave e urdhnimeve, është Kisha, kjo vetem ka në vedi fuqín e njimendshme me largue prej jetet të nierit e prej shoqnís familjare e civile at *materjalizm* qí ka prúe gjith ato dame, e me njallë *shpirtuimin* e krishtënë qí aq teper kapercen shpirtuimin filozofik; e ashtu edhe ka fuqín me afrue në bashkim klasët e gjytetasve e të popujve gjithmarë më një shkas të naltë mirsimit e porsi më një *nduer vllaznimit* (Sh' Agost. *De moribus Ecclesiae Catholicae*, I, 30) e, tuj naltue nderín e nierit, me e çue deri te Zoti; së mramit edhe ka fuqín me bâ qí tuj u mirsue veprimet publike e private, gjithshkajha të rrinë nen ndigiesë të Zotit, qí *derpton zëmrat* (I Reg. XVI, 7), e, tuj u shtrúe plotsisht msimeve e ligjve të tija, të gjith shpirtnat e privatve e të sundimtarve, e madje shoqnija civile marë, të mrrijnë me u bindë, si e kan me detyrë, shestitimit hyjnuer qí *Krishti të jenë gjithshkafja nder të gjith* (Coloss. III, 11).

Prandej tuj kënë Kisha e vetmja, prej të drejtës e vyrtetit të Krishtit qí ka në vedi, e zoja me perbâ me drejtsí mëndet e zëmrat e nierzve, ajo e vetme mundet, jo veç me pajtue per tash, por edhe me forcue per kshtu kndej pagjen tuj largue rreziket, qí kena permënd per lufta të reja. E njimënd ajo e vetmja, per urdhen e po-

rosí hyjnore, mson qí të gjitha aktet e veprimet e nierzve, o publike o private, vehtjake o të perbashkta, do të jenë n' ujdí me ligjen e pamarueme të Tenzot. E kshtu nder ato veprime ato qí i perkasin pshtimit të shumve është e ditun se kan një randsí mâ të madhe.

Kuer pra qeverina e popuj kan per të pasë per qellim shëjt të venë, si nder punë të mbrëndshme të vetat si nder nderkomtare, ndjekimin e dotrinës e t' urdhnave të Jezu Krishtit, atëherë vetem kan per të mujtë me gzue një pagjë të mirë të mbrëndshme e me pasë besimin më shoqishojnë e me ndreqë në paq kundershimitet qí mund lejnë mrënda a jashta kufive të veta.

Per njimend qí deri më tash diç është bâ per ket qellim: por mjerisht me pak a aspak dobí, sidomos nder ngatrrresa qí mâ teper kan popujt ndermjet vedit.

As nuk është një shoqní nierzish qí të mund t' u apin të gjith kombeve një ligjë nderkomtare, qí t' u prokojnë kohvet t' ona, sikurse e pat nder kohët e mjesme ajo shoqní e njimëndshme të shtetenvet, qí kje familja e popujve të krishtënë; në të cillen, sa do qí njimënd heraherë ndollte në praktikë e prishmja, qindrote gjithnji më të shëjtnija e të drejtës porsi prise e sigurtë mbas të cillet edhe shtetet vetë do të gjikoheshin.

Por ka një institut a shoqní hyjnore qí mundet me rrejt shëjtnín e të drejtës të popujve, institut ku kan pjesë të gjitha kombet e është permbi të gjith shtetet, i veshun me një fuqí të prote e me një dije fare të shndoshtë. Ky institut është Kisha e Krishtit; e cila e vetme çfaqet e zoja per një punë kaq të madhe si prej urdhnit të Naltit Zot, si prej natyret e të shestuemit të vet si së mramit prej madhnís tradicjonale e të pershkimeve të shekujve, e qí prej duhmet rrmystore të luftave nuk pat vrugim, por madje u rrit edhe mâ pertej.

Prandej vjen qí nuk mund të jetë pagjë e vertetë, du me thanë pagja e dishrueme e Krishtit, per pa kënë të ndjekuna prej të gjithve si nder punë private si edhe nder botoret msimet, urdhnat e shemulli i Jezu Krishtit. Kndej pra kypset qí në ket mënyrë, e jo ndryshej, të vëhet per fije e në vijim të marë shoqnija nierzve; se vetun kso doret Kisha, tuj punue per të mirë të popujve mbas shestitimit hyjnuer, ka me çue në rënd e me u dalë zot të gjitha të drejtave qí Zotynë ka permbi nierzit e popaëm e permbi shoqnín marë të tyne.

Më këtë mabet pra per me e thanë më një fjalë, *Rregjinja e Krishtit*. Se kso doret mretnon Jezu Krishti nder mënd të gjithcilit nieri me msime të veta, mretnon nder zëmra me dashtní të vet,

mretnon në gjith jeten e nierzve me të majtun të ligjës së tí e me të ndjekun të gjurmve të tija. Mretnon edhe *nder familje*, kuer kto të perbame me sakramend të martesës ruejnë të pa prishun karakterin e kunorës shëjte, tuj dalë kso doret familja si një shëjtnore ku shkelxen e nderueshme pushtedja e prindve sikuer në qiellë shkelxen pushtedja e Atít t' Amshuem; e aty atëherë edhe fmijt kan per të ndjekë shumë më mirë shemllat e virtyteve të Krishtit fmí në shpí të Naxaretit, e jeta gjithsejt e prindve e e robve të shpís ka me këne një pasqyr' e gjallë e vyrtiteve që lalxuene n'at Konak Shëjt. Mretnon, së mramit, Jezu Krishti edhe në *shoqní civile*, kuer është i njoftun me nderime të plota kryesundimi i Zotit, e prej Zotit të rrjedhant e të drejtave të parís, e ku mos të mungojnë as në degë të neltë rregullimi i sundimit as në degë t' ultë detyra e ndigiesës; e aq më tepër i është njoftun Kishës rendi që Temeluesi i sajë i ka dhanë, porsí shoqní e plotsueme, msuese e prisë e shoqnive tjera, jo për me paksue fuqín e tyne — tuj u gjetë se e cila sosh në rënd të vet ligjuer — por për me i mirsue, sikurse hiri mirson natyren; se kso doret kto shoqnina ase shteten dalin më të fuqishme për me i bā nierzit me mrrit qellimin e mram, që është jeta e pasosme, e për një herë edhe me jau sigurue më tepër fatbardhsín edhe në ket jetë.

Asht pra e kjarët që pagja e vertetë e Krishtit nuk mund të jenë veç se në rregjiní të Krishtit; e nuk mundena Na me punue më me dobí për me mkamë pagjen veç se me të pertrimë të rregjinís të Krishtit.

Piu i X tuj pasë për qellim të *pertrimt e gjithshkahes në Krishtin*, gadi i shtyem prej fuqís hyjnore, gatote at *veper pajtores* që do t'i shte programi i Benediktit XV. Dý programet që Na kjene lanun prej të dyve të kënun para Nesh, tuj i njitë bashkë, kena me kerkue me gjith fuqí t' Onë me ja mrrit *pagjës së Krishtit në rregjiní të Krishtit*, gjithnji tuj u pshtetë në hirë të Tenzot, i cili, tuj na dhanë në dorë ket sundim të naltë, Na premtoj ndimen e padame të venë.

Për ket qellim Na presim ndimen e të gjith nierzve të mirë; por për krye krejet u sillena jue, Vilazen të Nderueshem, të cilët Pri-si e Kryepari i jonë Krishti, që Na la Né kujdesin e grigjës së vet t' unjishme, ju thirri në pjesë me shumë randsí të kujdesit t' Onë; jue që *Shpirti Shëjt u mkamí për me majtë Kishen e Tenzot* (Act. XX, 26); jue që jeni në mënyrë të posaçme të shënuem me detyrë të pajtimít, e jeni mkamsat e lajmtarët e Krishtit (II Cor. V, 18, 20), e që prej magistrerit të Tí jeni pjestarët e dasat e msheksive a mistereve të Tenzot

(I Cor. IV, 1), e perashtu të thirrur *krypa e tokës e drita e botës* (Matth. V, 13, 14), msimtarët e etnit e popujve të krishtënë, të bām me të drejtë shembull i grigjës (I Petr. V, 3) e të shënuem për me këne të mdhaj në Rregjiní të qiellës (Matth. V, 19); jue së mramit, që jeni porsí rrathët arit që lidhni e bashkoni të gjith trupin (Ephes. IV, 15, 16) e Krishtit, që është Kisha e naltueme përmbi *qindresë të Gurit*.

Të kti zellit e veprimit t' uej na kena pasë një provë të ré e të tashvonshme, kuer në rasen e syperpermëndun në fillesë të ksajë Ençiklikë, të Kongresit Eukaristik të majtun në Rromë e në festime qindvjetore të Kongregacionit Shëjt të Propagandës, shumica e juve, prej gjith anve të botës, erdhët në ket gjytet të madhnueshem para vorrit të Shëjtnave Apostuj. Aj të mledhun Barísh, për numer e kryesundim shumë i neltë, Na bāni, aso here, me marrë në mendim si ishte e mundun me mledhë në ket gjytet, kryeparë i të gjith botës katolike, një kso mledhjet Ipeshkvish, për një nduer mjekimit të gjith atyne rrenimeve, mbas një pshtjellimit aq të randë të shoqnís. E përmbi ktë e rritë uzdajen e amel afrimi i gzueshem i kremtimit të Vjetit Shëjt.

Për nuk kena edhe guximin me permledhë faqas në programin t' Onë të pertrimunit e vijimin e Kongilit Ekumenik, që Shëjti Atë Papë Pio IX, sikurse e majmë në mend që në të rí t' Onë, e filloj por nuk mujt me krye veçse një pjesë të tí, e cila njmënd mel me rāudsí të madhe. E arsyeja e kti ngurrimit t' Onë është që edhe Na, porsí i famëshmi prisi i Israelitve, presim tuj u lutë që Zotyn për mirsí e mishrír të vet të Na apin shëje më të kjarë të vullndetit të vet (Judic. VI, 17).

Për sado që njofim mirë se zellit e veprimit t' ueja nuk kena pse me i dhanë kurr farë të shtyemjet për madje lavdime fort të meritue, me gjith ktë, detyra apostolike e shpíja e pergjithshme e Jona Na shtyen e gadi na shtengen me i shtue më një farë mënyret flakë të ré zjermit aq të ndezun nder të anë juve, asutú që të kujdesoheni për ditë me zell më të madh për at pjesë të grigjes së madhe të Tenzot, për të cilën u është pshtetë ndrejti për ndrejti per-kujdesimi.

E kshtu, prej lajmeve të hapuna në publik, të forcue me prej shtypit e tjera mjeteve, si edhe prej diftesave t' ueja e të shumë tjerëve që na erdhne Né, e dim shumë mirë se sa veprime të bukra e të dobishme, për të shtyem e gjallë atë që Na patne pri Neve e që dhatë ju vetë, prej Klerit e Lajmtarit katolik kjene të sajue me të madhe urtí, xuene fillë, e bue më të madhe dobí kjene vñe edhe në veprim

rënd mbas rëndit, si e bishin rasat e nierzve, e me shumë meritim kjene mirsue e krye; e për këtë falen nderës Tenzot me gjith fuqin t' Onë. Nder kto veprime nderojmë, sidomos, ato gjith nduer shoqnish a institutesh si për me ndritë mëndet me një msim të shndoshtë fetar si për me drejtue shpirtinat nder vyrtite e në shëjtni; bashkimin e Klerit e të shekullarve për ndimen e misjoneve katolike nder të pafë me qellim që me zgjā rregjinin e Krishtit e me dhanë pshtimin e kohshem e të pasosun popujve barbar; veprimet e kongregacionet e djelmve të rī të shtueme në numer e në dashtni ndej të Lumen Virgjin e sidomos ndej të shëjtnueshmen Eukaristī, nder të cilat bashkë me një fē të gjall e vepruese lulzojnë sidomos pastrija e dashtnija vllaznore me shoqi shojnë. Shtojmë edhe shoqinat tjera, të burrave e të grave, e në mënyrë të posaçme ato eukaristike, të cilat kanë për qellim me bā të nderohet i madhnueshmi Sakramend me gfaqtime të shumta e të mdhā, sikurse të sjellmet e shkëlqyeshme ndeper rrugat e gjytetit, e ato kongrese eukaristike të panjehuna si dioqezane si shtetnore o nderkomtare, me perfaqësues gadi të gjith botës marë, por të gjith të përnjitun më një fē, adhim, të lutun e përpjestim nder të mira qiellore.

Fryt i kësaj përsipirtni është ajo shpirtë apostullimit shumë mā i hapun se përpara, due me thanë zelli e të xetit për gas. mā i rritshem për me u mundue, me të lutuna të padame mā së parit e me shembull të një jetes së mirë, e mandej edhe me bisedime të mira, me shtypshkrime t' urta e me të gjitha veglat tjera dashtnore, për me bā që t' i epet rishtas, si nder shpirtna të secilit nieri, si nder familje, si në shoqni civile marë ajo dashtni, nderim e mretnim që i perket Zëmërs të hyjnueshme të Jezu Krishtit Mret. E ktu e ka të msyemen *lufta shëjte*, që do të bāhet për fē e familje, sikurse është fillue nder shumë ballna, për me i dalë zot të drejtave të shoqnish fetare e shpirtore, dona me thanë të Kishës e të familjes, të drejtave, po thona, që prej Zotit e prej natyret atyne u perkasin nder shkolla për të rritun si dūhet të djelmve e të varzave e në një fjalë për të gjitha ato organixime, shoqina a institute, programe e vepra, që përmlidhen në fjalën *Veprim Katolik* që na e kena fort për zëmër.

Të gjitha kto vepra e tjera ksi sojit me shumicë që kishte me këndë teper giatë me i njehë, jo veç donë majtë por edhe forcue e rritë sa mā teper sikuer të vīnë për doresh gjithkund e gjithkahë. Pa dyshim ato duken të vshtrishme e lypin prej të gjithve, Barī e popuj, mundë të rī, por janë të nevojshme e sot kanë mrrijt me këndë nder detyrēt mā të parat e kamës baritore e të jetës të krishtënë.

E për kto arsye gfaqet gillas — shumë mā teper se është nevoja me e diftue — se si kto veprime janë të lidhuna bashkë me at të përtrim të rregjinis së Krishtit e të perbamēt e paqit të njimendshem që kjo rregjinī ka në vetvendi: *pax Christi in regno Christi*.

Kshtu kishim me dashtë që t' i thoni Klerit t' uej, që Na dishmitarë e ka dit e mot bashkpuntorë të mundit t' atyne që bujarisht të punojnë për Kishen Shëjte, gjithherë patme e kena në nderim të madh zellin e kujdesin e tyne për me majtë me lulxim veprat e temelueme e për me gjetë mënyren me mkamë vepra të reja si e lypin përshkimet e kohve e nevojēt e reja të ktyne ditve t' ona; kishim me dashtë të ju thoni që sa mā teper ata të jenë të njitun me ju e me një jetë shëjte e me ndigiesë të plotë, e të bashkpunojnë me ju, që prej urdhnit të Krishtit jeni prisat e msuesat e tyne, aq mā teper edhe kanë me këndë të njitun me Në në lidhni bashkimit, e Na të shternguem me ta në dashtni atnore.

Nuk është nevoja edhe që t' u thona, Villazen të Nderueshem, se sa uzdajen për të shtimun në veprim të programit, që kena para sysh, Na kena në Klerin rregulltar, tuj e diejt mirë ju se sa ndimen ajo ja nëp ndritimit të mbrëndshem e të hapunit të jashtem të rregjinis së Krishtit. Rregulltarët vënë në veprim jo veç urdhnimet e Krishtit por edhe kshillet e tija, e a nder heshim shëjte të kuvendeve të veta kahë përshkojnë neper mënd shndet qillore, a edhe, tuj dalë me veprue në fushë të lamë, i hapin gjithkuej shëmallin e gjallë të vyrtiteve mā të nēlta; e, tuj shkri edhe vetvedin për me u bā mirë të gjithve, jetojnë të shkojnë prej sendeve të shekullit e prej mirakāndeve të korpit për me gëzue mandej edhe mā plotsisht të mirat e jetës të pasosme. E kso dorët, tuj i vūe pa prā para sysh pasqyren e gjith vyrtiteve të shtyera popullin e krishtënë m' u dhanun mbas sendeve të mbinatyrshme. E ja mrrinë kti qellimit edhe me vepra të shkëlqyeshme bamrsijet, me të cilat ju gjinden popujve nder mjerime të shpirtit e të korpit. E madje, sikuer na dishmon historiја, rregulltarët të shtimun prej dashtnijet ndej të Lumen Zot mrrinë shumë heresh me thanë e me jeten për pshtim të shpirtnave në predikime t' Unjsh e me dēkan e vet zgjānuene kufinin e rregjinis të Krishtit tuj gpalë një herë njisin fetare e vllaznin e krishtënë.

Ashtu edhe të krishtenave t' uej shekullarë do të jani qitni në mënd që kuer ata, të bashkuem me meshtarë e me ipeshkvī të vet, njisohen veçmas e sheshtazi në veprime apostullimit, tuj bā me njoftë e me dashtë Jezu Krishtin, at herë janë të dējē me u thi-

rrun pernjimënd *fis i zgjedhun, priftin rregjnore, gjind shëjte, popull fitues* (I Petr. II, 9); e at herë, më teper se kurr, janë të njitun më per s' afermit me Né e me Krishtin, tuj hapun e tuj pertrimun me kujdese e veprime të gjalla të vetat rregjinin e Krishtit, tuj u bā kso doret edhe ata ndimtarët e pajtimit të pergjithshem. Sepse ky është njisimi i të drejtave në rregjinë të Krishtit, q i të gjith janë të shënuem me një soj naltsijet, të gjith të lyem e të zbukuruem prej gjakut të Krishtit; e ata q i duken me kë në parë permbi tjerë, mbas shemllit të Jezu Krishtit Zot, thirren e janë perkujdestarët e të mires të pergjithshme e prandej sherbtorët e sherbtorve të Zotit, e sidomos të më të vogjelve e më të vorfenve.

Porse, ato pershkime shoqnore q i perbāne e rritne nevojën e bashkpunimit të Klerit e të shekullarve, sikuer u tha, kan njallë edhe rrezeqe të reja e jo të leta. E njimend porsa u zhduk duhija e luftës, tuj u perlā shtetet me partina politike, kaq shum kjene veset e mëndimet e mrapshta q i kapërthyene mëndt e zëmrat e nierzve, sa është friga q i edhe shekullarët nder më të mirët, si edhe disā prej Klerit, të mahitun prej një dukës së rrëjshme të mirës e të vertetës, mos të lēhen me u prā prej lngatës të gabimeve.

Sepse shum janë asish q i ndjekin msimet e doktrinës katolike permi parë shoqnore e detyrë me ndiguiue, permbi të drejtë të pasunive, permbi të drejta e detyra të puntoris e të zotnive, permbi marrveshtje të Kishës e të Shtetit, permbi të drejta të Selis Shëjte e të Papës të Rromës e permbi privilegje. t' Ipeshkvive, e edhe permbi të drejta të Krishtit si Krijues, Shelbues e Zot mbi nierz të vegem e mbi gjith popuj: — e me gjith ket ata vetë nder të foluna e nder shkrime e më gjith jetesen e vet nuk shkojnë një jetë ndryshe vegse sikuer kto urdhnime, sa heresh të porosituna prej Papve e sidomos prej Leonit XIII, Pios X e Benediktit XV, të kishin bjerre krejtë a gadi krejt vjeften e vet.

E pra edhe në ket farë të prûemit shifet një nduer modernizmit moral, juridik e shoqnuer, q i Na, bashkë me modernizmin dogmatik, e dnojmë rrebtetishtë.

Prandej duhet me pertri në mënde të tanve ato msime e urdhnime, q i kena xānë në gojë e porositë; duhet me njallë, në zëmer të tanve, at të xët fejet e dashtnijet hyjnore, q i vetem mundet me zblue kuptimin e atyne e me perftue ndjekimin e ktyne. E kjo punë dona q i të kryhet sidomos tuj u dhanë msime njimënd të krishtëna të rive, e edhe më teper atyne q i janë tuj u msue nder Seminare, ashtu q i tuj u rritë ndermjet të sa të perzijemeve të punve e nder-

mjet të sa pshtjellimeve të një dijes pa temel, mos të gjinden, sikuer thotë Apostulli, të perhjedhun prej çë farë do eret të msimeve prej sherrijet të nierzve, e në rrënë tinzare të gabimit (Ephes. IV, 14).

Prej ksaj Qandrrës Apostolike të vathit të Krishtit, sñi i Jonë sillet mandej edhe kah ajo shumicë e madhe nierzish, q i ndo pse Krishtin nuk e njofin aspak, ndo pse nuk ndjekun plotsisht doktrinen e t i e rrugen e vetme diftue prej t i, gjithnji gjinden jashta vathit, sa do q i per të janë të shënuem prej Zotit. Mkamsi i Baris të hyjnueshem nuk mundet mos me bā per veten e mos me e persritë fjalën, në shkurtim të vet plot me dashtni e me mallë: *Duhet q i edhe kto* (berre) *une t' i kthej rishtas*; e nuk mundet mos me u gzue në profecin e kandshme të Krishtit: *E kan per të ndiguiue zānin t' em, e ka per t' u bā një vathë i vetem e një bar i vetem* (Io. X, 16). Dashtë Zoti, sikurse edhe Na me jue bashkë e me të gjith kshtenimin me gjith fuq i e lusim, me plotsue shpejt me të dishrue-min vertetim të ngushlueshmen profec i të Zëmërs të hyjnueshme të Shelbuesit t' onë! E si një shëj i fillesës së marë të kt i unjisimit fetār, Vllazen të Nderueshem, u duk në rasë, q i ju mirë e dini, të ktyne kohve të mrame, per të gjith e pa pritun, e per disā ndoshta e mnishem, por per Né e per j u pern jimënd shum e pelqyeshme: d. m. th. q i të parët e sunduest e gadi të gjith Shtetenve të botës si me i pasë ndiguiue një të shtyemes a një dishirit të perbashkët të pagjës, i u sollne ksajë Sel i Apostolike, tuj vrapue gadi si kash e muen shoqin, per me pertri miqsin e vjeter o per me lidhë marrveshtje miqsore të reja. E per ket punë na gzohena per per të rritunt e auktoritetit të Kishës, por edhe per shkelxin të dyfshuem të bāmirsinave të saja e per çfaqtim të fuqis njimënd të euditshme, me të cilen u ka diftue e sprovue të gjithave se sa është e vjefshme edhe per me shkaktue e me i dhanë shoqnis nierzore çë do të mirë, edhe çivile. Sepsë sa do q i Kisha, mbas urdhnuit e shesimit hyjnuer, perkujdeset ndrejtë per ndrejtë per të mira të spirtit të pasosuna, me gjith ktë, per lidhë q i kan ndermjet vedit sëndet mbi ftyrë të dheut, aq shum dob i ju bje si nierzve të vegantë si edhe shoqnis nierzore marë, sa nuk kishë muejt me bā më teper edhe po t' ishte vñe krejt per me i shkaktuemun të mirat e ksajë jetë.

E ndonsë Kisha, pa një anje të drejtë, nuk e shef me udhë m' u perzie të ngullim të sendeve të it shekulllore e shqimit politike, me gjith ket at me rrugë nuk duron q i fuqija politike të marrë guximin me prisë të rritet e njaj rëndit më të neltë prej kah rrjedhë shëmbull i shpirtave, a tuj i bā dam me ligjë e vendime

të parruga, a tuj damtue shestimin hyjnuer të Kishës, a tuj vûe nen kamë vetë të drejtat e Perendís mbí shoqí civile.

Me gjith fuqí të vullndetit po i bâjmë t' Onat, Vllazen të Nderueshem, fjalët qi Benedikti XV, me të mirë kujtim, foli në bisedimin e mram, me 21 Nanduer të vjetës së kalueme, permbi marrveshtje ndermjet të Kishës e të Shtetit, e protestojmë, sikursë Aj shëjtnisht protestoj, se „Nuk kena per të bartë nder ato të lidhme kurnjisënd qi t' jenë kundra dignitetit as kundra liris së Kishës; tuj pasë mâ të madhen randsí edhe kah ana e perparimit të marëvojtes civile, sidomos në kto kohët e tashme, qi ajo të ketë jetë sa mâ të gjallë e të marë e të gzojnë liri të plotë.“

Tuj kënë punët kso dore, gadi nuk áshnt nevojë me thanë se sa fort Na dhëm, qi nder sa e sa Shtete qi kan lidhë marrveshtje miqsore me ket Selí Apostolike, shofim mungesen e Italis, t' Italis, po thona, Attheu fort i dashtun i Joni, qi prej Tenzot qi me dituní të pa marueme të venë sundon vijimin e rregullimin e të gjith punëve më gjith kohët, kje e zgiedhun per me u ngulë më të Selija e Mkamsit të Vet në ket tokë: kshtu qi ky gjytet i madhnueshem, dikuer kryegjytet i një mretnis fort të hapët, po, por të caktueme nder do kufi, të bâhej kryegjyteti i botës marë porsí selí e një mretnis a një princís hyjnore qi, tuj kapercye mbas vullndetit të Krishtit kufit e të gjith kombevet e shtetenvet, pershinë të gjith popajt e të gjith kombet. Por e lypë filli e natyra e hyjnueshme e ksaj mretnis, e lypë e drejta e paprishme e unjisís të besimtarve të Krishtit, të hapun më gjith boten marë, qi ky sovranitet shëjt mos të duket i shtruem nen kurnji fuqí të nierzve, as nen kurnji ligjë, (edhe po kje qi kjo áshnt asi sojít qi, si donë me thanë, t'a pshtesin lirin e Papës me disá mnyrë dalzotse, e siguruese), por do të jenë një sovranitet i pamvarun shqimit e qi edhe perjashta të duket çiltas se áshnt i pamvarun. Por shka se ato sigurime lirisit me të cilat vetë Provanija e hyjnueshme, sundimtarja e zotnuesja e veprimeve të nierzve, pat pshtetë auktoritetin e Papës, jo veç pa farë damit por me dobí të madhe t' Italis; ato sigurime qi per gjith ato shekuj i patne pergjegjë shestimeve hyjnore per me i dalë zot liris së Papës, e qi në kamë të tyne as Provanija e hyjnueshme nuk ka diftue, as hollimet e nierzve nuk kan gjetë deri më tash tjeter mnyrë per me i shperblye sikur lypet: ato sigurime po thona janë kënë qitë per dhé prej dhunijet anmike e gjinden ende sot të dhunueme; e me ktë i u bâ Papës të Rromës një pengim e kundershítm jetese qi e mba pezull e randon pa dá zémrat e të gjith të Krishtënve të botës marë. Na prá trashigimtarë

si të mendimeve ashtu edhe të detyrve të Papve qi kjene para Nesh, e të veshun po me at auktoritet, qi áshnt i vetmi per me gjikue në një punë aq me randsí, të shtyem jo prej një lakmimit të kotë me mretnue mbí ket tokë (se edhe veç rrshitas me na shkue neper mënd ky lakmim, kishte me na u kuqë ftyra prej turpit), por vetun tuj mëndue se do të desim e tuj Na u çfaqë të gjegjunt fort i rrebtë qi do t' i apim Gjygtarit të hyjnueshem, Na, si e lypë shëjtnija e detyrës s' Onë, po persrisim në ket vënd ato protestime qi Papët para Nesh kan bâ per me u dalë zot të drejtave e nderimit madhnuer të Selís Shëjte.

Si do të jët, Italijs nuk mundet kurr me pasë frigë damit prej ksaj Selís Apostolike; Papa i Rromës cilido të jetë ka per të kënë gjith herë asish qi ka me mujtë me thanë me gjith zëmer bashkë me Profetin: *Une kam mëndime paqit e jo idhnimit* (Ier. XXIX, 11), e mëndime paqit të vertetë, po thomi Na, e prandej të padáme prej drejt-sije, ashtu qi mund të thohet: *Drejtija e pagja i kan dhanë doren njena tjeters* (Ps. LXXXIV, 11). Por ka per të kënë në dorë të Zotit të gjithpushtueshem e të mishrirshem me bâ t' agojnë tek e mramja kjo ditë shum e gzueshme e e frytshme me gjith të mirat si per të pertrimë të rregjinís së Krishtit, si per pajtim t' Italis e të botës marë: por per mos me ngelë pa dobí një punë ksi soji, të gjith ndierzve t' urtë u duhet me e perkrahë me kujdes.

Abolla kto të mira të kandshme të pagjës t' u epen nierzvet sa mâ parë, porosisim me të xetë të gjith të krishtenvet qi të bashkohen me Né pa pushim nder të lutuna, sidomos nder kto dit të Lemit të Krishtit *Mretit të paqët*, per të cilin duker edhe në ket botë, tubat e Éjve knduene per mâ të paren herë: *Lumi i Zotit në mâ të neltin Qiell, e paq permbi tokë nierzve të vullndetit të mirë* (Luc. II, 14).

E per ket paq dona qi të jenë porsí një peng, Vllazen të Nderueshem, bekimi i Jonë Apostolik, qili, tuj u ue gjithçkili në Kler e në popull bestarë, si edhe shtetenve e familjeve të krishtëna gjith të mirat, u pruftë të gjallive të marët, të dekur e pushimin e lumin e pasosme; e ket bekim në shëjtë dashnis s' Onë, juve e Kle-rit e popullit t' uej, me gjith zëmer po jau apim.

Dhanun në Rromë të Kishës e Shëjtë, ditën 23 Dhetuer 1922, në të parin vjet të Papis s' Onë.

PIC. P. XI

VËNDIMI I KONGREGACJONIT TË PROPAGANDËS

mbi Meshë të binueme per Seminár Papnuer.

Kongregacioni Shëjt, me shkresen e vet Nr. 3844 me 23 Dhetuer 1922 vendoj „qi lmosha e meshve kuer do herë të thohet per së dyti, prej Klerit Shqyptár, do t'epet per ndimë të Kolegjës Papnore të Shkoders, tuj pasë me detyrë gjith cili meshtár me ja dhanë rrregullisht Ipeshkvit të vet. Ky ka per të majtë rregjistrin rregulluer e ka per të ja dorxue vjetë per vjetë Drejtimit të Kolegjës Papnore neper dorë të Nder. Delegacionit Apostolik.“

Prashtu, i peraqitet të Nder. Klerit Shqyptár detyra qi ka *per me çue të gjitha lmoshat e Meshve qi sot e mrapa kan per t'u thanë per së dytit më një ditë, per ndimen e Kolegjës Papnore.*

Per shka i perket nijetit të Meshës gjith cili meshtár ka me i marrë Meshët prej atyne qi ka në dispozicion të vet; e per ne kjoftë se nuk ka mjeft, ka per t'i marrë prej Ipeshkvit të vet o se për dorë të Delegacionit Apostolik. Ky caktim dhanjet ka per t'u bâ vetem mbas kerkeset të secilit e nuk mund thohet kurrnji Meshë si mbas nijetit t'Ipeshkvit a të Delegacionit Apostolik per pa pasë caktimin.

Pritet qi të gjith Kleri i Shqypnis ka per t'a ndjekë me kujdes ket vendim e ka per të marrë per ditë mâ teper per zëmer me dhanë sa mâ të madhen ndimë per Kolegjen Papnore e cila, në ket rasë, i porositet të gjithve.

AKTE TË DIEÇEZEVE.

MËNYRA

se si me u rregullue per ditët e mbajshme.

1. Gjith e cila e prënde e motmotit është ditë e mbajshme e në të janë të ndaluem mishi e langu i mishit; por voët, tamli, e mylmimet me tlyen, ushuj e vjamna janë të liruem.

2. E merkurja e perhime, te gjitha të prëndet e të shtundet e krezhmeve, e merkurja e kater kohve, nata e Rrshajve, e Zojës të njitun në qiell, e të gjith Shëjtnave, e Kshndellave, e paraditja e të Shtundes

madhe janë dit njineset e krezhmijet. Nder kto janë të ndaluem mishi e langu i mishit, e veç mundet me u hanger *nji herë në ditë*, me të ngime të plotë, voë, tamel, e mylmime me tlyen, ushuj e vjamë.

3. Të gjitha ditët tjera të krezhmeve janë vetun me njinesë, qi do me thanë se m'ato dit është e lirë një e hangme e plotë me mish; nder tjera haena të lëta mundet me u perdorue tlyeni, ushuj, e vjami, por jo voët e tamli.

4. Njinesa o krezhmija, o se të dyja bashkë nuk munden me pasë shterngim nder dit të diele e festa t'urdhnueme, per posë festave qi bín në krezhem. (Në festë të Sh'Jozefit është e detyrshme njinesa.)

5. Nuk është mâ i ndaluem të perziëmit e mishit e të peshkut më një hae.

6. Netve të festave nuk mund të ju ndrrohet dita e caktueme.

7. Në mjesditë të Shtundes madhe sosë njinesa e krezhmija.

8. Detyra per me mbajtë krezhmí fillon si të mushen shtat vjetët; detyra e njinesës si të mbushen njizet e një vjetë, e mbaron me të kapunit e gjashtdhët vjetve.

9. Të krishtënët qi gjinden në dyshim a janë të detyruem me njinue a jo, të merren vesht me rrfyesin e vet o me famullitarin.

10. Porositen të krishtënët me bâ ndonji lëmoshë o tjetër veper të mirë per shperblim të lirinave qi janë dhanë.

11. Per kohen e krezhmeve u nepet liri famulltarve si mbas kan. 1245 n. I. me shlrue nder rasa të veçanta tuer arsyeja është e randë, prej detyret të krezhmís e prej njinesës.

Mbasi Kisha Shëjte na ka dhanë kaq të mbaja lirime per kohen e krezhmeve, merret vesht prej veçit se detyra është mâ e madhe me i mbajtë pa prishë aspak ato shterngime të lëta qi na kan mbetë.

Rrfimi e Kungimi i Pashkve.

Mbas liris të dhanur per pës vjet prej Selis Shëjte me shkresë Nr. 523, 19 Fruer 1922 kisha per me rrye detyret e Pashkve shtyhet per të gjitha diegezët e Shqypnis prej të dijet të I të krezhmeve deri të dilen e të Shëjtnueshmes Triní

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)

AKTE CIVILE.

Prej ktyne aktere vëndin më të parin po ja napim asajë ligjë fort t' arsyeshme me të cilën Qeverija e jonë ja ka njoftë të krishtënvë tagrin me pleqnue Meshtarija e tyne çashtjet e kunorës të martesës, me gjith-shka rrjedhë prej sajë. Punë kjo fort me randsi, si gjithkush mundet me e kuptue, e per të cillen populli i krishtënë është i detyruem me ja diejt fort per ndër Qeveris.

Permby gjyget fetare.

Ministria e P. të Mbrendshme.

N. 8660
798 Sek. I.

Tiranë me 10-6-922

ÇARKORE.

PREFEKTURES SË SHKODERS.

Shkurtimi:

Mbi nenin 14 të ligjit
të Organizimit të Gjygeve.

SHTOJCË.

Mbi nenin 14 të ligjit të organizimit të gjygeve.

„Çashtja e kurorëzimit e të çkurorëzimit e të ushqimit të rrjedhun prej tyne sgidhen e gjykohen me anë të klerit të ç' do feje; d. m. th.: Per muhamedant është kompetent kleri muhamedan; per ortodoksët kleri ortodoks, dhe per katolikët kleri katolik.“

Per njoftim e veprim po ju dergojëm kopjen e syperme të shtojces mbi nenin 14 të ligjit të organizimit të Gjygeve të pranuem prej mledhjes me 30-5-922 të Kshillit Ministrues e të aprovuem prej Kshillit të Naltë si mbas shkreses të Tí N. 273/I. me 2-6-922., me lutje qi t' i komunikohet zyrevet kompetente per zbatim.

Ministri i P. të Mbrendshme
A. ZOGU d. v.

Çashtjet qi pershin ky gjyggjë diftohen më çiltas në Ligjë e Rregullore të pranuem prej Kshillit Komtár me shkresë N. 23 me 7-I-1923.

Kaptina II.

Kompetenca e Gjykataret.

Neni 13. — Gjykatat fetare të ç' do komuniteti fetarë shikojn dhe zgjidhin kto çashtje:

a) Kurorëzim.

b) Çkurorëzim.

c) Ushqim (nefaka) qi rrjedhë prej kurorës.

d) Kthimi i pajës dhe çashtjet qi rrjedhin prej mos zbatimit të kontratës së pajës.

e) Ushqim (nefaka) dhe edukacion (hadane) të foshnjes pas kurorëzimit.

Vëndimet e Gjykatare fetare mbi çashtjet e siperthanuna permbarohen prej Zyres së Permbarimit.

Kuptohet prej vedit se të rrahurat e çashtjeve kso doret, e vëndimet qi të nepen do të shkruhen të gjitha në giuhen shqype; per ndryshej është urdhni qi mos të mërrren para sýsh prej asnji zyres Qeveritare, ne kjoshin shkruen në giuhë të hueja.

(Shkresa e Kryesiës të Kshillit Ministerjal N. 1598 drejtue Ministriës të P. të Mbrendshme me 30-6-922.)

Ligjë mbi lindje, dasma dhe marte.

Neni 1. Në lindjet gjithë dhuratat perveç haje e pijeve, prej gjithkuejt janë të ndalueme.

Neni 2. Në dasmat veç per afrim gjaku kushdije etj. deri në gradë katër, nuk mund të bëhet gosh ma tepër se një çekë e një darkë.

Peshqeshet janë të ndalueme per veç kser vijë prej afries së naltë pershkruar, perjashtohen darovat e të holla qi dhurohen para dhe pas dasmes.

Neni 3. Në vdekje per veç drekës qi mund të bëhen ditën e vdekjes çdo tjeter gostie është e ndalueme.

Në ksodhë darkat e drekat janë krejt të ndalueme.

Neni 4. Kontravajtesit denohen me gjobë 50 deri 200 fr. ari.

Neni 5. Vetëm Muhtarët dhe Pleqt e gastravet dhe katundarëvet janë të ngarkueme me vezbue kontravajtësit dhe m' u kallzu

autoriteteve gjyqësore gojas ose me shkrim pas ceremonive të naltpermendun, per ndryshe dënohen sejeilli me gjoben e caktueme ne nenin IV.

Neni 6. Ministrija e Drejtësisë dhe e P. të Mbrendshme janë të ngarkueme për zbatimin e kësaj ligjë.

Neni 7. Kjo ligjë hyn në zbatim 15 ditë mbas shpalljes.

Kryeminister e Min. i P. Mbrendshme

A. Zogu d. v.

Ministri i Drejtësisë

H. Vrioni d. v.

Urdhënojmë perkohësisht zbatimin e ligjit të naltpermendun, i cili ashtë i pranuem edhe prej Këshillit Kombëtar si mbas shkresës së kryësisë të tij Nr. 23 me 6-I-923.

Këshilli i Naltë i Shtetit Shqiptar

S. PEÇI d. v., GJON ÇOBA d. v., REFIK d. v.

Tiranë me 29 - I - 923

QUAESTIO MORALIS.

Aurelia, puella catholica, sub materna potestate adhuc constituta, invitatur ut famulatum praestare velit in quadam divite familia mahumetana. Aureliae mater, vidua et indigens, spe lucri, libenter petitioni acquiescit, quamvis contra consilium proprii confessarii. Sed et puella confessarium suum adit eique exponit se nullum perversionis periculum incurrere in illa familia, sibi liberum esse praecepta catholicae religionis servare; proindeque instat ut ei permittatur ibidem famulatum praestare, ut tandem possit proprio labore matris indigentiae subvenire.

QUAERITUR: I. Quid sit occasio et quotuplex?

II. Quamnam occasionem vitare tenemur?

III. Utrum confessarius prudenter acquiescere possit declarationibus puellae?

SOLUTIO.

Ad I R.: *Occasio peccati* dicitur quidquid personae peccanti extrinsecum est eamque ad peccatum allicit. Dividitur in *proximam* et *remotam*.

Proxima illa est qua numquam vel fere numquam homo utitur quin peccatum committat (*proxima absolute*) vel etiam in qua quidam expertus est se frequenter cecidisse (*proxima relative*).

Remota ea est in qua leve seu non probabile periculum peccandi occurrit. Nullum est praeceptum hanc occasionem vitandi, alioquin, prout dicit Apostolus, «deberemus de hoc mundo exire».

Occasio proxima subdividitur in *voluntariam* seu liberam et in *non voluntariam* seu necessariam; denique in *praesentem* (in esse) et in *non praesentem* (non in esse).

Ad II R.: Iam diximus neminem teneri vitare occasionem quae omnium consensu *remota* censenda est: hoc enim practice impossibile esset. *Occasio proxima libera et voluntaria* (si non potest fieri *remota*) relinquenda est cum qualibet iactura; secus, qui in tali occasione versatur, absolvi nequit neque prima vice (Prop. 61^a damnata ab Innoc. XI). In occasione *proxima moraliter necessaria* versari, ex gravi causa, non est illicitum, sed ea lege ut eandem *remotam* reddamus, secus (quasi voluntaria) deserenda est.

Ad III R.: Cum in casu agatur de occasione *non in esse* sed *in fieri*, confessarii muneris erit examinare tum periculi gravitatem tum indolem et dispositiones poenitentis ut nempe cognoscat quatenus sit gravitas relativa, tum indigentiam Aureliae et difficultatem plus minusve gravem inveniendi aliud medium ad subveniendum matri indigenti. Ex his confessarius dignoscet quatenus sit proportio inter periculum et causam, proindeque quae obligatio occasionem vitandi. Nam (prout ait clar. D' Annibale, v. I, n. 172) exponere se periculis et occasionibus non est illicitum ex iusta causa, id est *gravi* si periculum labendi est grave, *gravissima* si hoc gravissimum est.

LAJME

Segretari i Kuvëndit Shëjt të Propagandës.

Në vënd të shkëlqesës së Tí Emzot Pjeter Fumasoni-Biondi, i cilli kje çm. Delegat Apostolik ndër Shtete të Bashkueme t' Amerikës, kje edhe segretar i at. Kuvëndit Shëjt Shkëlqesija e Tí Emzot Frano Marchetti-Selvaggiani, Argjiipeshkvi i Selengjes.

Ndrrime Meshtarësh nder Dieëze.

N' Arkidieëz të Shkoders.

Me 23 Kallnduer të ksjë vjetës u mlodh n' Argjipeshkvi Kshilli Kishtëtar i Arkidieëzitet, e masi u peshue gjendja e Zotni Famullitarve e nevoja e vëndeve, u murne njikto masa:

Mâ së parit, tuj pá se malcorët e Malit të Barbullushit, të cilët kapen deri në 70 shpí, nuk munden me pasë per disá kohë bukur të giatë sherbimin e plotë prej famullitarve të Barbullushit e të Bushatit, shkajku i ujit qi xën rrugat, u dá me çilë per ta një famulli të ré nen proje të Lumit Shëjtít Sh' Jozef, e per sundues të sajë u émnuë fort i nderti Zotni D. Ndré Zadëja, i cili per shtat vjet i sherbej Argjipeshkvis porsi sekretár. Në kambë të tí kje zgiellë per sekretár fort i nderti Zotni D. Lazer Shantoja, famullitari i Sheldis.

Masandej u dá qi të ndrroshin vënd njikta Zotni:

Zotni D. Pjeter Tusha të shkote famullitar në Juban.

Zotni D. Pashko Zojsi prej Jubanit në Shirokë.

Zotni D. Nikoll Shllaku prej Berdicet në Pulej.

Zotni D. Nikoll Bushati prej Pulejsh në Berdicë.

Zotni D. Gjon Karma prej ndimtaris të Shkoders famullitar në Sheldi.

Zotni D. Mark Shirqi prej Shiroket të vite ndimtar në famulli të Shkoders.

Në Dieëz të Lezhes.

Zotni D. Shtjefen Vierdha prej Kryezezit në Kakariq.

Zotni D. Ndoc Kovaçi prej Kakariqit në Breg të Matës.

Zotni D. Frano Di Salvo deri tesh pa famulli kje çue në Kryezez.

Zotni D. Mikel Shali prej Bregut të Matës në Vig, me Dieëz të Mirditës.

Në Dieëz të Zadrimës.

(me 10 Kallnduer 1923)

Zotni D. Lazer Radovani prej Grashit në pushim.

Zotni Emzot Jáq Bushati prej Nenshatit në Babë.

Zotni D. Zef Naraçi prej Naraçit në Nenshat.

Zotni D. Ndue Suma prej Kçiret në Naraç.

Zotni D. Lazer Dedi prej Komanit në Kynë.

Zotni D. Nikoll Shelqeti prej Kryezit në Koman.

Zotni D. Mark Temali prej Dardhet në Kryezi.

Zotni D. Luigj Prendushi në Dardhë.

BIBLIOTEKA PUBLIKE
"MARIN BARLETI"
SHKODER (2018)